

291. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 28 VIII 1885 Rkp. BJ 6520 k. 322-323.

[Tłumaczenie:]

[k. 322r]

Paryż, 28 sierpnia 1885

Drogi Panie,

Sądzę, że już Panu napisałem, iż po tym, jak Westhausser¹ włożył rękopis do szuflady na ponad rok, w końcu publikuje! *Sans cœur* (*Bez serca*)². Musiałem walczyć o utrzymanie integralności dzieła. Tłumacz *Wojny i pokoju* Tołstoja³ oświadcza w jednym z przypisów, że „pomimo nadzwyczajnego talentu, jakim autor wykazał się w filozoficznym wywodzie pierwszej części epilogu, uważa, że może go pominąć w tłumaczeniu, bez szkody dla ciągłości i jasności opowieści”. Otóż rozważania filozoficzne stanowią najbardziej oryginalną część dzieł rosyjskiego powieściopisarza. [k. 322v] Monselet⁴ twierdzi, że tym, co najlepsze w potrawie z ryby, jest sos. Czy w przypadku powieści nie chodzi wciąż o tę samą rybę podawaną z takim lub innym sosem, przy czym różnorodność sosów idzie w nieskończoność? Należało oddać *Sans cœur* do rąk czytelników w jednym tomie, ładnie wydanym i z odpowiednio dużą czcionką, dokładnie stosując format i czcionkę przyjęte przez Hachette⁵ dla powieści Tołstoja, i takie właśnie rozwiązanie przyjął Westhausser. Druk jest przewidziany na cały wrzesień i książka pojawi się na rynku księgarskim w październiku. [k. 323r] Myślę, że wydawcy francuscy w końcu się zorientują, iż są jeszcze inne powieści na świecie niż tylko powieści angielskie i niemieckie. Dużą popularnością cieszą się też tutaj autorzy rosyjscy. Turgieniew⁶ zrobił wyłom, przez który przeszedł Tołstoj. Nawiasem mówiąc, obydwaj są niezrównanymi pisarzami, a ten drugi wywiera na współczesne społeczeństwo rosyjskie wpływ analogiczny do wpływu wywieranego przez Jana Jakuba Rousseau⁷ na Francuzów w XVIII [k. 323v] wieku. Leżałby w tym polski interes, by również i naszych autorów wypromować w Europie. Ale niech Pan to wytłumaczy Polakom! Zorganizowano pewną stałą wystawę powszechną wytworów umysłu ludzkiego... ale jakże uboga dotąd pozostaje witryna polska! Podpisując zgodę na druk pierwszego arkusza, rodzi się we mnie pragnienie, bym mógł wręczyć Panu osobiście w Paryżu

---

¹ Louis Westhausser – zob. list nr 254.

² J. I. Kraszewski, *Sans cœur* – zob. list nr 235.

³ Léon Tolstoï, *La guerre et la paix*, roman historique traduit, avec l'autorisation de l'auteur, par une Russe [Irina Paskévitch], Hachette, 1884. Lew Tołstoj (1828-1910) – wybitny rosyjski pisarz, dramaturg i filozof.

⁴ Charles Monselet (1825-1888) – francuski pisarz, dziennikarze, poeta i dramaturg, krytyk kulinarny, założyciel i redaktor gazety „Le Gourmet”.

⁵ Hachette – zob. list nr 27.

⁶ Iwan Turgieniew (1818-1883) – rosyjski pisarz, przedstawiciel realizmu w literaturze, pierwszy pisarz rosyjski, który zdobył międzynarodową sławę u współczesnych.

⁷ Jan Jakub Rousseau (1712-1778) – pisarz, filozof i pedagog. Jego poglądy i prace wywierały wielki wpływ na współczesnych i cieszyły się ogromną popularnością.

pierwszy egzemplarz tej książki w moim tłumaczeniu. [wzdłuż k. 323v:] Proszę pozwolić mi mieć nadzieję, że przyjedzie Pan tutaj po niego i proszę wierzyć w moje oddanie,

Władysław Mickiewicz